

שהם לא חלק מהפרי, מצטרפים לכביצה לתת לאוכל חשיבות של אוכל (מים חיים [להג"ח שמואלביץ], וראה דבר שמואל).

כִּי סָחִיט לְהוֹ בְּצִיר לְהוֹ שִׁיעוּרָא, שכבר אין בהם כביצה, וכשארין באוכל כביצה, המשקה לא מכשיר אותו לקבל טומאה. ואף שיש סוברים שאוכל מקבל טומאה מדאורייתא אפילו שאין בו כביצה [ראה הקדמה], מכל מקום אינו מוכשר לקבל טומאה כשארין בו כביצה, כיון שמאותו פסוק שלומדים שהוא מטמא אחרים, לומדים גם שמשקה מכשיר את הפירות לטומאה, וכשם שהוא מטמא אחרים רק כשיש בו כביצה, הוא הדין שאינו מוכשר לקבל טומאה כשארין בו כביצה (תוס' בדעת רש"י). ויש מפרשים, שמאן דאמר מיבלע בליעי סובר כן רק כשהמשקה כנוס בתוך האוכל, אבל כשהתחיל לסחוט את המשקה מהאוכל, גם הוא מודה שהמשקה מפקד פקיד ואינו נחשב כחלק מהאוכל, ולכן אפילו שהאוכל נטמא גם כשארין בו כביצה, אך אינו מטמא את המשקה שהרי כבר אין באוכל שיעור כדי לטמא (רבינו דוד; מהר"ם חלאווה). ויש מוכיחים מכאן, שאוכל פחות מכביצה אינו מקבל טומאה מדאורייתא, ולפיכך, כיון שהאוכל הוכשר לקבל טומאה רק על ידי המשקה שיצא ממנו והמעט אותו מכביצה, אינו מקבל טומאה מדאורייתא (תוס', וראה שם שכן היא גם מסקנת רש"י בחולין, וראה מהרש"א וראש יוסף, שמדברנן אוכל מקבל טומאה לדעת זו, וראה שם כיצד יתפרש לפי זה לשון 'טהורין').

הָא הֵיטֵר אֲכִילָה נָמִי אֵית בִּיה דְּאִי בְּעִי דְּרִיף לְהוֹ פְּחוֹת פְּחוֹת מְכַבִּיצָה, ואף שלהלן (ב, ד), מבואר שמעלה עשו בתרומה שמשקה שבתוכו מיבלע בליעי ומקבל טומאה ביחד עמו, מכל מקום הגמ' כאן עדיין לא סברה מעלה זו (ח' הר"ן שם ד"ה בענבים). ויש מפרשים, שקושיית הגמ' היא מתנות שחייבים בתרומה רק מדרבנן, ובהם לא נאמרה מעלה זו (מהר"ם חלאווה; תוס' חכמי אנגליה להלן שם ד"ה אי אמרת). ויש שסובר, שכל הנדון בגמ' אי מפקד פקיד או מיבלע בלע הוא רק על ענבים, אבל בשאר מי פירות ודאי שמיבלע בלע, וקושיית הגמ' היא רק מענבים ולא מתנות (ראה קהלות יעקב כט, ב, ע"פ הרמב"ם שסובר שמי פירות לבד משבעה משקין אין מקבלים טומאה כלל).

גִּיּוּרָה דִּילְמָא אֲתִי בְּהוּ לִידֵי תַקְלָה, שמא יאכל מהענבים בשעה שדורכם (רש"י). וחששו לכך משום שדרך הדורכים לאכול בשעת דריכה, אבל מותר לזלף יין של תרומה טמאה, כיון שאין דרך לשתות מהיין בשעת זילוף (מהר"ם חלאווה, ע"פ הגמ' לעיל כ, ב, וראה רש"י לעיל לב, א ד"ה תרומת, ובביאורו שם ד"ה לתרומת). ורבי יוחנן שהתיר לדרוך ענבים שננטמא בפחות מכביצה, דיבר רק בענבים של חולין שאין בהם חשש תקלה (קובץ ענינים [לדבי אלחנן וסרמן]).

אָמַר לִיה אַבְי וַיִּמְי חֵישִׁינָן לְתַקְלָה וְכוּ', וגם לאבוי ישנם מקרים שבהם חוששים לתקלה [ראה ביאורו לעיל (ב, א ד"ה לתרומת)].

יֵצְתָה זֶה שְׂאִין שְׂרִיף נִכְרִין, אך גם אם הישרים אינם חמץ והם ניכרים, אי אפשר להפריש עליהם תרומת חמץ, כיון שלא נאמר כאן שצריך שיהיה בפועל היכר לשיריים, אלא התורה מיעטה מתרומה מין שאין שיריו ניכרים, ולכן תרומת חמץ לעולם לא יכולה להיות תרומה (ח' בית מאי, וכע"ז בשפת אמת).

עֲנָבִים שֶׁנִּטְמְאוּ דוֹרְכָן פְּחוֹת פְּחוֹת מְכַבִּיצָה וְכוּ', **הַקְדָּמָה**: אוכל ומשקה מטמאים אחרים רק כשיש בהם שיעור, והשיעור באוכל הוא כביצה, ובמשקה הוא רביעית, וכשארין בהם שיעור אינם מטמאים אחרים. ולגבי קבלת טומאה, משקה מקבל טומאה אפילו שאין בו רביעית, ואוכל פחות מכביצה, יש אומרים שמקבל טומאה מדאורייתא, ויש אומרים שמקבל טומאה רק מדרבנן (ע"פ רש"י ותוס' כאן).

אֲלֵמָא קָסֵבַר מְשָׁקִין מִיִּפְקָד פְּקִידֵי וְכוּ', המשקה שנמצא בתוך הזג [קליפת הענב] אינו חלק ממנו, ולכן כשנטמא הזג, אין המשקה שבתוכו נטמא בטומאת אוכלין כמוהו, שהרי אינו נחשב כגוף אחד עם הזג. וגם אינו נטמא בטומאת משקים מחמת המגע בינו ובין הזג [אע"פ שמשקה מקבל טומאה בכל שהוא], כיון שאין לו עדיין שם משקה כל עוד שהוא בתוך הזג. ואף אם נסבור שכבר בתוך הזג יש לו שם משקה, מכל מקום כיון שבזג עצמו אין כביצה, אינו מטמא את המשקה שבתוכו, ואין מצרפים את הזגים האחרים שבאשכול לשיעור כביצה, כיון שזגים אלו אינם נוגעים במשקה שבתוך ענב זה, ושני אוכלים פרודים הנוגעים זה בזה אינם מצטרפים לכביצה לטמא אחרים (רש"י, ע"פ המבואר ברש"י ובחזו"א טבול יום ד, ה, וראה עוד משנה טהרות ה, ח ובמפרשים שם).

לְאִימָת קָא מִשְׁמָא לְכִי סָחִיט לְהוֹ, שאז המשקה נוגע בכל הזגים הטמאים (רש"י). ואף שהזגים פרודים הם זה מזה ואינם מצטרפים לכביצה קודם הסחיטה (ראה לעיל ד"ה אלמא), מכל מקום אם הם בהם יחד שיעור כביצה, היה נטמא המשקה הנסחט מהם, כי בשעת הסחיטה הזגים נוגעים זה בזה ונעשים גוש אחד, ומצטרפים לכביצה (תפארת ישראל טהרות ג בועז ג; ח' מהר"י שפירא). ויש שפירש, שכיון שהמשקה נוגע בכל הזגים, מקבל מהם טומאה אפילו שבכל אחד מהם לחוד אין כביצה (חזו"א טהרות טבול יום ד, ה, אך ראה ברש"י ד"ה טמא, שמדי כשיצואת הטיפה הראשונה היא נטמאת, והעיר הדבר שמואל, שדוחק לומר שהטיפה הראשונה נוגעת בכל הענבים יחד).

טָמֵא מֵת שֶׁסָּחַט זֵיתִים וְעֲנָבִים כְּבִיצָה מְכוּוֹנָת טְהוּרִין, ואם יש בפרי יותר מכביצה, טמא אפילו שהשיעור הוא רק בצירוף המשקין שנמצאים בתוכו (רש"י; תוס' רבינו פרי, וראה שם שהביאו כמה דוגמאות לה), כיון שהשיעור כביצה שנאמר בטומאה הוא משום שבפחות מכאן אין לזה חשיבות של אוכל, ולא משום ששיעור קבלת טומאה הוא בכביצה דוקא, ולכן גם המשקים